

УДК 006; 614.8;331.46:502.34/.37

О.В. Невінчаний, С.С. Замислов

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ У РАЗІ ЗАГРОЗИ АБО ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Евакуація, як складова захисту населення є загальнодержавним завданням. Вдосконалення технічного регулювання заходів щодо евакуації населення має за мету надання допомоги органам влади у виконанні обов'язків по захисту населення. Ціллю роботи є обґрунтування змісту і розробка національного стандарту, який би встановлював вимоги до проведення евакуації, як комплексу заходів узгоджених з законодавством України у сфері цивільного захисту з урахуванням останнього досвіду у цій сфері у тому числі міжнародного. У статті проаналізовано стан технічного регулювання заходів щодо евакуації населення в Україні та міжнародний досвід у цій сфері.

Ключові слова: евакуація, технічне регулювання, національний стандарт.

О. Nevinchanyu, S. Zamyslov

PROBLEMS AND THEIR SOLUTIONS IMPROVEMENT OF TECHNICAL REGULATION REGARDING THE EVACUATION IN THE EVENT OF THREATS OR EMERGENCIES

Evacuation as a part of protecting the population is a national task. The aim of improving technical regulation measures for evacuation is to assist governments in fulfilling their duty to protect the population. The aim of the study is the content and development of national standards, which would set requirements for evacuation as a set of measures agreed with the legislation of Ukraine in the field of civil protection, taking into account recent international experience in this field. This article analyzes the technical regulation measures to evacuate people in Ukraine and international experience in this field.

Keywords: evacuation, technical regulations, national standards.

Надзвичайні ситуації завжди супроводжували всі періоди існування людства, а сьогодні вони набули більш загрозливих масштабів.

Наукові дослідження свідчать, що нині спостерігається тенденція до збільшення загальної кількості надзвичайних ситуацій, масштабів їх наслідків щодо впливу на життя і здоров'я людей, а також обсягів збитків.

За останні 30 років у природних катастрофах загинуло більше 4 млн. осіб, а кількість постраждалих перевищила 3 млрд осіб. Прямі економічні збитки становили понад 400 млрд доларів. За даними, оголошеними на 44-й сесії Генеральної Асамблеї ООН, щорічно на нашій планеті спостерігається 100 000 гроз, 10 000 повеней, тисячі землетрусів, пожеж, зсувів та ураганів, сотні вивержень вулканів, тропічних циклонів. Нині у світі в середньому щотижня реєструється катастрофа, у ліквідації якої беруть участь сили міжнародної допомоги. Щорічно на проведення екстрених рятувальних заходів витрачається більше одного мільярда доларів.

Як відомо, стратегічним напрямом діяльності людства є попередження та зменшення сили впливу надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, своєчасне та адекватне реагування на них. Розв'язання зазначеної проблеми полягає, у тому числі і в удосконаленні нормативів захисту населення від негативного впливу надзвичайних ситуацій.

Евакуація, як складова захисту населення від негативного впливу надзвичайних ситуацій, є загальнодержавним завданням, що належить до компетенції органів державної

влади, місцевого самоврядування, керівників об'єктів господарювання. Цей висновок ґрунтується на аналізі основних завдань, що виконуються єдиною державною системою цивільного захисту та структури її органів управління визначених Кодексом цивільного захисту [1] та Положенням про єдину державну систему цивільного захисту [2].

Удосконалення технічного регулювання заходів щодо евакуації населення у разі загрози виникнення або виникненні надзвичайних ситуацій, має за мету надання допомоги органам влади у виконанні обов'язків щодо захисту життя людей.

Аналізування діючих в Україні нормативно-правових актів свідчить про вкрай обмежену інформацію щодо евакуації населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій різних рівнів.

Станом на сьогодні питання евакуації регламентуються лише Кодексом цивільного захисту України [1] та Порядком проведення евакуації [3] (далі – Порядок).

На даний час відсутній нормативний документ, який би встановлював загальні вимоги до проведення евакуації населення як комплексу заходів, узгодженому з діючими в Україні нормативними документами сфери цивільного захисту.

Найбільш повно розглядаються питання евакуації населення у Порядку, розділи якого охоплюють весь спектр етапів евакуації, (органи з евакуації, планування евакуації, організація і порядок проведення евакуації, розміщення евакуйованого населення). Проте загальні положення, що розглядаються в розділах Порядку, мають узагальнений характер.

У Порядку наведені такі види евакуації: тимчасова та безповоротного характеру, але вони не визначені за змістом.

Управління евакуацією не розглядається як система, яка передбачає сукупність робочих органів управління евакуацією та систем оповіщення і зв'язку взаємодії органів управління та інформування населення.

Усі органи з евакуації визначені як тимчасові, що функціонують тільки на період евакуації. Але на тимчасові комісії з евакуації покладені функції планування евакуації, підготовки населення до здійснення заходів евакуації, підготовку інших тимчасових органів з евакуації, а ці заходи повинні проводитись регулярно, у режимі постійної готовності.

Жодним діючим нормативним документом не визначені критерії прийняття рішення органами влади щодо початку евакуації у надзвичайних ситуаціях різних видів.

У ході проведеного пошуку нормативних документів, інших джерел, що висвітлюють світовий досвід планування, організації та керівництва заходами з евакуації населення не було виявлено жодного нормативного документа, який би розглядав евакуацію в цілому, як комплекс взаємопов'язаних етапів.

Аналіз міжнародних нормативних документів у сфері захисту населення показав, що найбільше уваги при розгляді цієї проблеми приділяється перспективному плануванню евакуації.

Так у керівництві по плануванню масової евакуації [4] визначено, що перспективне планування є вкрай важливим і для евакуації необхідним заходом, і воно повинне ґрунтуватись і відповідати вимогам законодавства територій, які розглядаються, включаючи міжнародне законодавство. Це також актуально для України особливо в умовах децентралізації органів влади.

При плануванні евакуації у розвинутих країнах Європи та США передбачається закладати принцип, за якого основна маса людей буде евакуйовуватись самостійно, а держава лише допомагає в евакуації тій частині населення, яка з різних причин не може евакуйовуватись самостійно. У Рекомендаціях з управління евакуацією [5], пропонується готувати менеджерів, які будуть обґрунтовано переконувати людей, які відмовляються евакуйовуватись. Це повинно бути враховано і при розробці «наших» планів евакуації, але з урахуванням різниці у розвитку інфраструктур України та США і держав Європи.

У США розроблена методика оцінювання планів евакуації на різних рівнях [6]. Її мета – оцінювання загального стану планування евакуації в регіоні. Оцінювання забезпечує основу для федеральних, штатних і місцевих органів влади, щоб зосередитися на удосконаленні

заходів евакуації населення що найбільш потребують поліпшення. Цей досвід є корисним і для нас.

Підходи щодо оповіщення про евакуацію та інформування населення в цілому співпадають з нашими підходами:

- залучення всіх (незалежно від власності) систем телерадіокомунікацій;
- розробка шаблонів для попереджувальних та інформаційних повідомлень;
- розробка спеціальних систем оповіщення для заінтересованих сторін;
- визначення (в ході планування) часу доведення інформації.

У нормативних документах США [6] є додатковий етап евакуації «повернення населення до своїх місць проживання», який не розглядається в українських, російських та європейських документах. Цей етап доцільно розглядати у разі масової евакуації із крупних населених пунктів.

Велике значення надається візуалізації інформації з використанням сучасних технологій, яка забезпечує сумісність даних щодо проведення евакуації на всіх територіях, що розглядаються.

Важлива роль віддається оцінці ризиків. В стандарті ISO Методи оцінки ризика [7], оцінку ризиків рекомендується проводити до, під час інциденту, або під час оперативного реагування, для чого пропонується використовувати сучасні методики. Оцінка ризиків дозволяє відповісти на такі питання:

- які події можуть виникнути та їх причини;
- які наслідки подій;
- яка вірогідність їх виникнення;
- які фактори можуть зменшити вірогідність виникнення подій.

На наш погляд, оцінка ризиків напряму не пов'язана з евакуацією населення, але висновки з оцінки ризиків можуть бути корисними під час прийняття рішення на проведення евакуації.

Висновки і перспективи.

1. Розв'язати наведені вище проблеми покликана науково-дослідна робота «Провести дослідження та обґрунтувати зміст і вимоги проекту Національного стандарту України «Безпека у надзвичайних ситуаціях. Евакуація населення. Загальні вимоги», що проводиться в Українському науково-дослідному інституті цивільного захисту в рамках плану НДР та ДКР на 2014-2015 роки.

2. Такий документ визначить певні засади щодо організації заходів евакуації та їх планування і проведення, зокрема:

- основні принципи евакуації населення;
- основна мета здійснення евакуації, основні етапи евакуації, заходи, що забезпечують ефективність і безпеку проведення евакуації, порядок вибору видів і варіантів евакуації, система управління евакуацією;
- основна мета планування евакуації; складові планування, види забезпечення евакуації;
- основний критерій для прийняття рішень на початок евакуації, основні дії постійно діючих і тимчасових органів з евакуації в ході її проведення, особливості загальних підходів до порядку проведення евакуації під час виникнення різних видів надзвичайних ситуацій;
- основні вимоги до районів розміщення евакуйованого населення; порядок фінансування заходів, пов'язаних із розміщенням евакуйованого населення;
- систематизувати в одному документі критерії прийняття рішення про початок евакуації.

3. Застосування вимог національного стандарту дасть змогу ланкам управління різних рівнів, на підставі загальних підходів, враховувати особливості планування евакуації і її проведення в умовах реальних надзвичайних ситуацій на територіях що розглядаються.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кодекс цивільного захисту від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Положення про єдину державну систему цивільного захисту, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 №11.
3. Порядок проведення евакуації у разі загрози виникнення, або виникнення надзвичайних ситуацій, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 841.
4. ISO/CD 22315:2013 Стандарт практики для масового планування евакуації (робочий проект).
5. RO-99-2162 Рекомендації з управління евакуацією.
6. Керівний документ № 6. Керівництво з управління. Основи для управління у великих надзвичайних ситуаціях (США).
7. ISO \ IEC 31010:2009 Risk management – Risk assessment techniques
8. ДСТУ 5058:2008 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Основні положення.
9. ДСТУ 7095:2009 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Захист населення у надзвичайних ситуаціях. Загальні положення.
10. ДСТУ 3891:2013 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять.

